

ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС

Лучковська С.І.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
Хмельницького національного університету
ORCID: 0000-0002-9505-9480*

Лучковська С.І. Фінансово-правове забезпечення інвестиційної діяльності за законодавством ЄС.

Стаття присвячена дослідженню фінансово-правового забезпечення інвестиційної діяльності за законодавством ЄС. Автор аналізує правові механізми, фінансові інструменти та інституційні засади, які сприяють залученню інвестицій та створенню сприятливого інвестиційного клімату в ЄС.

Особлива увага надана дослідженню системи інституцій ЄС, що забезпечують управління, фінансування та реалізацію інвестиційних проєктів, сприяють залученню та ефективному використанню інвестицій. Аналізується роль Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) як основного фінансового інституту ЄС, який забезпечує фінансування стратегічних проєктів у різних сферах економіки, включаючи інфраструктуру, енергетику, інновації та підтримку малого та середнього бізнесу.

У статті розглядаються ключові положення основних нормативно-правових актів ЄС, що регулюють інвестиційну діяльність, зокрема Договору про функціонування Європейського Союзу. Зазначено, що законодавство ЄС спрямоване на забезпечення правової визначеності, прозорості та передбачуваності для учасників інвестиційного процесу, що сприяє зменшенню інвестиційних ризиків.

Автор акцентує увагу на фінансових інструментах, що використовуються для підтримки інвестиційної діяльності, зокрема на програмах, фондах, проєктах та ініціативах ЄС. Вказано, що ці інструменти сприяють стимулюванню приватних інвестицій через використання механізмів співфінансування та надання гарантій.

Стаття також містить огляд правових викликів та проблем, які виникають у процесі імплементації фінансово-правових норм ЄС у державах-членах. Зокрема, висвітлюються питання гармонізації національного законодавства з правовими стандартами ЄС, дотримання принципів сталого розвитку та забезпечення фінансової стабільності.

В результаті дослідження зроблено висновок про те, що ефективне фінансово-правове забезпечення інвестиційної діяльності в ЄС залежить від збалансованого підходу до регулювання, який враховує як інтереси інвесторів, так і стратегічні цілі ЄС, а також від системної фінансової та військової підтримки України у захисті проти збройної агресії РФ.

Автор пропонує низку рекомендацій щодо вдосконалення фінансово-правового регулювання інвестиційної діяльності з метою подальшого розвитку єдиного європейського ринку та підвищення його конкурентоспроможності на глобальному рівні.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, фінансово-правове забезпечення, законодавство ЄС, інституції ЄС, фінансові інституції, Європейський інвестиційний банк, фінансові інструменти, фінансові інституції, гармонізація законодавства, інвестиційні проєкти, сталий розвиток.

Luhkovska S.I. Financial and legal provision of investment activities under EU legislation.

This article is devoted to the study of the financial and legal provision of investment activities under EU legislation. The author analyzes the legal mechanisms, financial instruments, and institutional foundations that facilitate investment attraction and the creation of a favorable investment climate in the EU.

Particular attention is paid to the study of the EU institutional system, which ensures the management, financing, and implementation of investment projects, promotes the attraction and effective use of investments. The role of the European Investment Bank (EIB) as the main financial institution of the EU, which provides financing for strategic projects in various sectors of the economy, including infrastructure, energy, innovation, and support for small and medium-sized enterprises (SMEs), is analyzed.

The article examines the key provisions of the main EU legal acts regulating investment activities, in particular the Treaty on the Functioning of the European Union. It is noted that EU legislation aims to ensure legal certainty, transparency, and predictability for investment process participants, which helps to reduce investment risks.

The author focuses on the financial instruments used to provision investment activities, in particular on EU programs, funds, projects, and initiatives. It is indicated that these instruments contribute to stimulating private investment through the use of co-financing mechanisms and the provision of guarantees.

The article also provides an overview of the legal challenges and problems that arise in the process of implementing EU financial and legal norms in Member States. In particular, the issues of harmonizing national legislation with EU legal standards, adhering to the principles of sustainable development, and ensuring financial stability are highlighted.

As a result of the study, it is concluded that effective financial and legal provision of investment activities in the EU depends on a balanced regulatory approach that takes into account both the interests of investors and the strategic goals of the EU, as well as on systematic financial and military support for Ukraine in the defense against armed aggression of the Russian Federation.

The author proposes a number of recommendations for improving the financial and legal regulation of investment activities in order to further develop the European single market and increase its competitiveness at the global level.

Key words: investments, investment activities, financial and legal provision, EU legislation, EU institutions, European Investment Bank (EIB), financial instruments, financial institutions, harmonization of legislation, investment projects, sustainable development.

Постановка проблеми. Інвестиційна діяльність відіграє ключову роль у забезпеченні сталого економічного розвитку будь-якої держави. У країнах Європейського Союзу (ЄС) ця сфера регулюється комплексом правових норм, що створюють сприятливі умови для залучення капіталу та захисту інвесторів. Як вірно зазначає О.В. Пікулик, «інвестиційна діяльність у ЄС відіграє вирішальну роль у стимулюванні економічного зростання та є ключовим рушієм інновацій, розвитку інфраструктури та сталого розвитку, що сприяє загальному процвітання й добробуту держав-членів ЄС та їхніх громадян» [1, с. 137].

Метою статті є аналіз фінансово-правового забезпечення інвестиційної діяльності відповідно до законодавства ЄС, визначення ключових засад і механізмів інвестиційної діяльності та їх ефективності.

Стан опрацювання проблематики. Вітчизняні та зарубіжні дослідники вивчають різні аспекти інвестиційної діяльності ЄС. У процесі дослідження увага автора була зосереджена на працях окремих з них. Так, М. Сідак (Mikuláš / Mykola Sidak, проф., д-р наук, Братиславський університет економіки та менеджменту (BUEM)) та Е. Гайнішова (*Edita Hajnišová, PhD*, докторка філософії, Ун-т Коменського, Братислава) в окремих своїх працях досліджують питання захисту інвестицій у ЄС [2]. Р.П. Бойчук (кандидат юридичних наук, НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України) аналізує основні засади правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС та проблеми державного регулювання інвестиційної діяльності [3; 4]. Наукові доробки Х. Каввадії (Helen Kavvadia, докторки філософії, дослідниці Люксембурзького університету, экс-старшої радниці департаменту комунікацій ЄІБ)[5-8] та В.П. Колосової (докторки екон. наук, доцентки, головної консультантки відділу нових викликів центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень) [9-11] викликають особливий інтерес стосовно дослідження ролі Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) та інших фінансових інституцій, в тому числі в аспекті реалізації інвестиційної політики ЄС, а О.Б. Пікулик (кандидатки екон. наук, доцентки кафедри міжнародних відносин і регіональних студій Волинського національного університету імені Лесі Українки) – щодо інвестиційної та інноваційної політики ЄС [1;

12]. Праці Грейн де Бурки (Grainne de Burca, професорки права, Європейський університетський інститут та Школа права Нью-Йоркського ун-ту) у зв'язку з тим, що спеціалізація науковиці – це право ЄС, публічне право, – цікаві для нашого дослідження передусім з погляду вивчення правового статусу інституцій ЄС [13–15], а праці професора Пола Крейга (Paul Craig, почесного проф. англ. права, Сент-Джонс Коледж, Оксфордський ун-т) – в аспекті розуміння правової природи інституцій ЄС та природи права ЄС, оскільки коло його інтересів пов'язане передусім з конституційним правом, адміністративним правом та правом ЄС [13-14; 16]. Дослідження Дж.Кліфтон (Judith Clifton, професорки ф-ту бізнесу та економіки Ун-ту Кантабрії, гол. редакторки Journal of Economic Policy Reform), Д.Діас-Фуентеса (Daniel Diaz-Fuentes, проф. економіки та керівника групи Econpoint в Ун-ті Кантабрії, Сантандер, Іспанія), Ани Лари Гомес (Ana Lara Gómez, докторки філософії з екон. наук, Ун-т Кантабрії) та Девіда Говарда (David Howarth, д-ра філософії, проф. політології з дослідження ЄС, Люксембурзький ун-т) важливі для нас з точки зору вивчення застосування окремих фінансових інструментів ЄІБ [17–19]. Також окреме значення для нас мав аналіз наукових доробок Р.А. Петрова (д-ра юрид. наук, д-ра філософії (Велика Британія), проф., керівника Центру європейських студій ім. Жана Моне, зав. каф. міжнародного та європейського права Національного університету «Киево-Могилянська академія») з огляду на його дослідження у сфері правового та інституційного регулювання права ЄС [20–22].

Виклад основного матеріалу. Для стабільного розвитку української економіки та її європейської інтеграції ключовим є дослідження інституційної складової фінансово-правового механізму інвестиційної діяльності в ЄС. Адже ефективна діяльність інституцій сприятиме формуванню привабливого інвестиційного клімату, економічному зростанню, підвищенню конкурентоспроможності та поглибленню співпраці між країнами-членами ЄС. Адаптація українського законодавства до європейських стандартів у сфері інвестицій дозволить сформувати відповідне середовище для залучення інвестицій, створювати нові робочі місця та підвищувати добробут суспільства й держави.

Інвестиційна діяльність передбачає наявність відповідних інституцій, які забезпечують управління, фінансування та реалізацію інвестиційних проєктів, сприяють залученню та ефективному використанню інвестицій, забезпечуючи стабільність, прозорість та передбачуваність інвестиційних процесів.

Серед таких інституцій, на наш погляд, потрібно виокремити наступні:

1. *Європейський інвестиційний банк (ЄІБ / EIB)*: головна фінансова інституція ЄС. Роль: надання довгострокових кредитів, позик та гарантій для підтримки інвестицій у стратегічні сфери: інфраструктуру, енергетику, кліматичні проєкти. Основні напрями діяльності: інфраструктурні проєкти (транспорт, енергетика, телекомунікації); інновації та дослідження (підтримка підприємств у сферах високих технологій); зелена економіка (проєкти з відновлюваної енергетики, зменшення викидів CO₂); підтримка малого та середнього підприємництва (МСП). Основні інструменти: прямі кредити для великих проєктів, фінансування через посередників (банки та інші фінансові установи). Специфіка діяльності: забезпечує довгострокове фінансування на вигідних умовах. Відмічаючи роль ЄІБ як однієї з провідних інституцій в інвестиційних процесах ЄС, хотілось би навести цитату з праці дослідниці Х. Каввадії (H. Kavvadia), яка у своїй статті «From a policy bank to a crowding-in bank: The development of the European Investment Bank in the last ten years, as seen through its business model» вказує на основні передумови досить ефективної роботи ЄІБ навіть у нестабільному середовищі: «Бізнес-модель ЄІБ довела, що є гнучкою, дозволяючи неорганічне та органічне зростання, залишаючись міцною в турбулентному економічному середовищі. Головним чином це пов'язано з інституційною природою ЄІБ і, зокрема, з його сильною підтримкою акціонерів, його співпрацею з Єврокомісією та ЄЦБ та його поєднанням з аналогічними структурами та банківським сектором. Інституційна природа ЄІБ дозволяє банку адаптувати свою діяльність до вимог ЄС, а його банківську сторону модернізує ЄС для зменшення можливих ризиків.» [8, с. 38].

Своєю діяльністю ЄІБ підтримує досягнення цілей політики згуртування ЄС, що закріплені у ст. 174–178 ДФЄС, при цьому він повинен під час своєї діяльності відповідати параметрам-вимогам первинного права, які стосуються внутрішнього ринку та конкуренції [23; 24, с. 673]. ЄІБ є одночасно і органом Європейського Союзу, і банком. Його діяльність спрямована на: кредитування проєктів у Європейському Союзі та за його межами; поєднання позик ЄІБ з іншими фондами ЄС для посилення впливу на проєкти; консультування щодо вибору проєктів та їх планування [25, с. 3].

З моменту заснування у 1958 році ЄІБ інвестував більше 1 трильйона євро у різноманітні проекти в Європі та у всьому світі. ЄІБ зосереджений передусім на таких пріоритетних сферах, як-то: клімат і довкілля, розвиток, інновації та навички, малий і середній бізнес, інфраструктура й згуртованість. ЄІБ співпрацює з іншими інститутами ЄС з метою сприяння європейській інтеграції, розвитку та підтримки політики ЄС. Ця діяльність виходить межі Європи: ЄІБ діє у більше ніж 160 країнах та щорічно покращує життя мільйонів людей у ЄС та за його межами. Через підрозділ EIB Global, створений у 2022 році з метою розширення ефективності впливу програм фінансування розвитку, ЄІБ допомагає вирішувати глобальні проблеми та сприяє економічному зростанню й реалізації можливостей на всіх континентах [26, с. 3].

Україна розпочала співпрацю з ЄІБ з 2004 року щодо створення нормативно-правової бази з метою залучення ресурсів для реалізації інфраструктурних, енергетичних, природоохоронних та інших інвестиційних проєктів.

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну спричинило нову глобальну кризу. У рамках відповіді міжнародної спільноти на цю кризу ЄІБ ухвалив рішення про надання фінансової підтримки в межах Пакету солідарності ЄІБ з Україною [26, с. 4]. Від початку повномасштабного вторгнення в Україну російської федерації у 2022 році, Група ЄІБ виділила понад 2 мільярди євро на невідкладні фінансові потреби та аварійні ремонти. Ця підтримка надається переважно через такі ключові інструменти, як ініціатива ЄІБ «EU for Ukraine» та програму фінансової підтримки від Європейського Союзу «Ukraine Facility» [27, с. 4].

Група ЄІБ виділила кредитну лінію у розмірі 4 млрд євро країнам ЄС, що приймають людей із України, для покращення міської інфраструктури, житла, шкіл, лікарень та можливостей працевлаштування як для біженців, так і для приймаючих громад. У листопаді 2023 року офіс Європейського інвестиційного банку в Україні став Регіональним хабом ЄІБ для Східної Європи. Хаб посилює підтримку України та її східноєвропейських сусідів, надаючи ресурси та експертизу на місцях та сприяючи тіснішій взаємодії з громадами, які цього потребують [27, с. 6].

18 квітня Україна та Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва у державному та приватному секторах економіки України. Підписання відбулось на полях Весняних зборів МВФ та Світового банку у Вашингтоні, США. У Меморандумі визначено пріоритетні напрями співпраці на найближчі 10 років. Меморандум передбачає майбутні інфраструктурні проєкти – інвестиції в дорожній сектор, забезпечення потреб у комунальних послугах, задоволення потреб у місцевій соціальній інфраструктурі, включаючи освітні заклади та інвестиції в інфраструктуру охорони здоров'я та інші. Крім того, ЄІБ розглядає можливість збільшення гарантій для українського бізнесу, а також додаткових фінансових інструментів для розвитку приватного сектору в Україні [28].

Станом на 01 листопада 2024 року загальний обсяг наданих ЄІБ фінансових ресурсів в Україні, як в державному, так і приватному секторі, складає більше 7,5 млрд євро. На сьогодні проєктний портфель ЄІБ у державному секторі становить 26 проєктів загальним обсягом 5,3 млрд євро, з яких на стадії реалізації - 23 проєкта загальним обсягом 4,81 млрд євро [29].

2. *Європейський інвестиційний фонд (ЄІФ / EIF):* частина Групи ЄІБ. Роль: спеціалізується на підтримці малого та середнього підприємництва (МСП) через інвестиції, гарантії, венчурний капітал та інші фінансові інструменти. Основні напрями діяльності: надання гарантій для кредитів МСП; інвестиції у венчурний капітал і фонди прямого інвестування; розвиток фінансових інструментів для підтримки стартапів та інноваційних компаній, регіонального розвитку. Програми: ЄІФ працювала та/або працює в рамках таких програм, як *InvestEU*, *COSME*.

Так, Програма конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу (*COSME*) Програма *COSME* (Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises / Програма конкурентоспроможності МСП – 2014–2020 – бюджет 2,3 млрд євро) завершила своє офіційне фінансування у 2020 році [30]. До проєктів *COSME*, до яких була залучена Україна належать зокрема Європейська мережа підприємств EEN, Еразмус для молодих підприємців, Інтернаціоналізація кластерів МСП, Розвиток туризму, Полегшення доступу до державних закупівель та ін. Основні компоненти програми *COSME* були інтегровані до нової програми ЄС «Single Market Programme» (SMP, Програма Єдиного Ринку, 2021–2027) [31]. SMP зберігає ті самі цілі, що й *COSME*, включаючи підтримку конкурентоспроможності МСП, фінансові інструменти для полегшення доступу до кредитування, сприяння інтернаціоналізації та доступу до ринків, підтримку підприємництва.

Україна бере участь у програмі COSME через її компонент, який інтегровано в нову Програму Єдиного Ринку (SMP). Участь України сфокусована на підтримці конкурентоспроможності МСП та створенні високоякісної європейської статистики. Угода щодо участі України в цій програмі була підписана у лютому 2023 року з ретроактивним набуттям чинності з 1 січня 2021 року. Вона сприяє розвитку МСП, полегшуючи доступ до фінансування, підтримуючи інтернаціоналізацію підприємств та поліпшуючи бізнес-середовище. У контексті України вона також відіграє роль у стимулюванні економічного відновлення через підтримку підприємництва і реалізацію реформ, що сприяють інтеграції з внутрішнім ринком ЄС. Отже, юридична участь України в програмі вважається дійсною з 1 січня 2021 року, а фінансування та заходи, здійснені в рамках програми для України до лютого 2023 року, можуть бути враховані та формалізовані в межах угоди, що гарантує поширення всіх зобов'язань та прав України в рамках програми на період з початку 2021 року, оскільки ретроактивність забезпечує безперервність участі країни в міжнародній програмі та можливість легітимізації вже реалізованих дій або фінансування [32].

Програма InvestEU забезпечує ЄС важливим довгостроковим фінансуванням, залучаючи значні приватні та державні кошти для підтримки сталого відновлення. Також вона допомагає залучити приватні інвестиції для втілення пріоритетів політики ЄС, як-от Європейський зелений курс та цифровий перехід. InvestEU об'єднує різноманітні фінансові інструменти ЄС, які раніше використовувалися для підтримки інвестицій, роблячи фінансування інвестиційних проєктів у Європі простішим, ефективнішим та гнучкішим. Програма складається з трьох компонентів: Фонду InvestEU, Консультативного центру InvestEU та Порталу InvestEU. Фонд InvestEU функціонує через виконавчих партнерів, які інвестують у проєкти, використовуючи гарантію бюджету ЄС у розмірі 26,2 мільярда євро. Уся бюджетна гарантія підтримує інвестиційні проєкти виконавчих партнерів, збільшить їхню спроможність нести ризики і таким чином залучить щонайменше 372 мільярди євро додаткових інвестицій [33].

3. *Європейська комісія*: втілює стратегію ЄС у політику та ініціативи ЄС; пропонує й виконує бюджет ЄС та керує програмами фінансування ЄС. Роль: забезпечення реалізації інвестиційної політики, координація інвестиційних програм та розподіл фінансових ресурсів в рамках бюджету ЄС. Основні напрями діяльності: розробка регламентів і директив, які регулюють фінансову підтримку; моніторинг використання коштів структурних та інвестиційних фондів; співпраця з національними органами влади для реалізації проєктів на регіональному рівні. Інструменти: гранти та субсидії; гарантії для залучення приватних інвестицій.

Підтримуючи Україну під час повномасштабного вторгнення та шукаючи для цього нові фінансові інструменти, Європейська комісія, Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та Європейський інвестиційний фонд (ЄІФ) тісно співпрацюють у цьому напрямку, реалізуючи в тому числі інвестиційну політику. Зокрема 21 червня 2024 року між ними було укладено угоду, яка дає змогу дочірній структурі Групи ЄІБ з управління ризиковим капіталом, Європейському інвестиційному фонду, використовувати гарантію програми InvestEU для підтримки сектору експортного кредитування. Це сприятиме збільшенню експорту малими та середніми компаніями Європейського Союзу в Україну. Отже, створено механізм гарантування експортних кредитів на суму 300 мільйонів євро в межах провідної інвестиційної програми ЄС InvestEU. Завдяки цьому механізму ЄІФ може використовувати програму InvestEU для підтримки європейських МСП, які експортують товари та послуги до України. Угода була підписана на полях засідання Ради з економічних і фінансових питань (ECOFIN) міністрів фінансів ЄС, що відбулось у червні 2024 року у Люксембурзі та на якому підтримка України була одним із головних питань порядку денного [34].

4. *Європейський фонд стратегічних інвестицій (EFSI)*: Мета: подолання поточної інвестиційної прогалини в ЄС шляхом мобілізації приватного фінансування для стратегічних інвестицій, які ринок не може фінансувати самостійно. Основні напрями діяльності: підтримка стратегічних інвестицій в інфраструктуру, а також ризикове фінансування для малого бізнесу. EFSI має 2 основні напрями діяльності: інфраструктура й інновації (під керуванням ЄІБ) та МСП (під управлінням ЄІБ та ЄІФ) [35].

5. *Європейський механізм стабільності (ESM)*. Роль: забезпечення фінансової стабільності у зоні євро шляхом надання допомоги країнам, які стикаються з фінансовими труднощами. Фінансові продукти: позики для рекапіталізації банків; підтримка державних фінансів через програми стабілізації. Специфіка статусу та функціонування: ESM є постійним фондом порятунку, створеним у 2012 році для надання позик країнам євросони, що перебувають у фінансових труднощах.

Допомога надається за суворих умов, якщо це необхідно для забезпечення фінансової стабільності всієї єврозони та кожної країни єврозони [36].

6. *Європейська Рада та Європейський Парламент*. Роль: *Європейська Рада* визначає стратегічні цілі і загальні пріоритети для економічної політики, що включає інвестиційну діяльність (підтримка інновацій, розвиток інфраструктури, стимулювання стійкого економічного зростання або сприяння вільному руху капіталу). *Європейський Парламент* виконує функцію співзаконодавця, що і визначає його роль у формуванні інвестиційної політики. *Співпраця з іншими органами ЄС*: Європейський Парламент відіграє важливу роль у прийнятті рішень ЄС як співзаконодавець разом із Радою ЄС, адже переважна більшість законодавчих актів приймається спільно Європейським Парламентом і Радою ЄС за пропозицією Європейської Комісії [37]. Таким чином, формуються правові норми, що сприяють створенню сприятливого інвестиційного середовища, включаючи правила, які регулюють свободу руху капіталу в межах ЄС, а також забезпечення прав іноземних інвесторів. Європейський Парламент працює у тісній взаємодії з Європейською Комісією для формулювання політик, спрямованих на залучення інвестицій в ЄС, що включає заходи для стимулювання економічного зростання та поліпшення конкурентоспроможності Європи.

7. *Національні інституції*. Роль: реалізація європейських інвестиційних програм на національному рівні. До них доцільно віднести: 1) банки розвитку та інші фінансові установи (наприклад, KfW Development Bank у Німеччині [38], що тісно співпрацює з Україною від імені Федерального уряду Німеччини з 1990-х років, а після повномасштабного вторгнення РФ в Україну акцент співпраці було зміщено у бік забезпечення стійкості, зокрема шляхом відновлення (соціальної) інфраструктури, створення економічних перспектив [39]; Caisse des Dépôts у Франції); 2) національні агентства економічного розвитку, що працюють у рамках регіональних стратегій та забезпечують реалізацію європейських програм, зокрема через технічну допомогу, консультування та моніторинг (наприклад, Agence Française de Développement (AFD) у Франції [40], Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) у Польщі [41]; PARP активно співпрацює з Україною, зокрема у сфері підтримки стартапів МСП: одним із напрямів є програма для підтримки українських стартапів, таких як Polish-Ukrainian Startup Bridge, яка допомагає українським стартапам інтегруватися у польську екосистему інновацій і отримати доступ до польських венчурних капіталів, урядових агентств та великих компаній [42].

Висновки. Зважаючи на проаналізовану систему інституцій, фінансово-правове забезпечення інвестиційної діяльності в ЄС є складним і багатоаспектним процесом, на який впливають зростаючі виклики, до основних з яких, на нашу думку, належать наступні:

Невизначеність та нестабільність фінансових ринків. Фінансова система ЄС часто стикається з непередбачуваними економічними кризами, які вимагають швидких адаптаційних змін у фінансових політиках. Наприклад, глобальні економічні потрясіння, включаючи пандемію COVID-19, змусили Європейську комісію внести зміни до бюджетного процесу з метою забезпечення достатніх ресурсів для підтримки інвестицій у критичні інфраструктури та інші ключові сектори [43; 44].

Забезпечення фінансової та військової підтримки України у захисті проти збройної агресії РФ. Повномасштабне вторгнення також створило додаткове навантаження на бюджет ЄС, особливо в контексті допомоги Україні, відновлення інфраструктури, а також підтримки кризових економічних секторів. Це вимагає перегляду фінансової політики й адаптації бюджетних механізмів для забезпечення більшої гнучкості та швидкої реакції на виклики війни та відповідно глобальну нестабільність [43]. Вторгнення збільшило невизначеність на фінансових ринках, впливаючи на інвестиції в енергетичний сектор і підвищуючи інфляційні очікування. Важливо зазначити, що в рамках європейських фінансових ініціатив, таких як *InvestEU* та *Recovery and Resilience Facility* (RRF) особлива увага надається фінансуванню відновлення енергетичних систем і розвитку відновлювальних джерел енергії [45; 46].

Доступність та ефективність фінансування. Одним із ключових інструментів фінансово-правового забезпечення є механізм *InvestEU*, що надає фінансування для МСП і проєктів, що підтримують зелені та цифрові перетворення в ЄС. Цей фонд сприяє залученню приватних інвестицій через використання ЄС-гарантій, проте також стикається з викликами щодо доступу до відповідного обсягу коштів і забезпечення ефективності фінансування для великих стратегічних проєктів.

Інтеграція державних та приватних інвестицій. Ще одним важливим рішенням є необхідність ефективної інтеграції державних та приватних інвестицій у межах ЄС. Зокрема, в рамках

програми InvestEU ЄС намагається забезпечити високий рівень залучення приватного капіталу через використання фінансових посередників, таких як Європейський інвестиційний банк (EIB), а також державні установи. Однак, на практиці, баланс між державними гарантіями та приватними інвестиціями залишається складним завданням.

Не зважаючи на вказані виклики, фінансово-правове забезпечення має свої перспективи, що залежать від ефективної інтеграції політик та фінансових інструментів, як-от:

1. Подальша інтеграція інноваційних фінансових інструментів для залучення приватного капіталу до критичних інвестицій, зокрема в інфраструктуру та технології.

2. Розширення програм, наприклад, таких як InvestEU, для сприяння трансформації економіки ЄС у напрямку зелених та цифрових технологій, а також розширення існуючих і створення нових ініціатив, програм та інструментів з метою посилення фінансової й військової підтримки України.

3. Зміцнення ролі ЄС у глобальній інвестиційній сфері, що може включати нові стратегічні ініціативи для підтримки інвестиційних проєктів в таких сферах, як відновлювальні джерела енергії та критична інфраструктура.

Отже, фінансово-правове забезпечення інвестиційної діяльності за законодавством ЄС спрямоване на створення стабільного та передбачуваного середовища для інвесторів. Діюче комплексне регулювання, підтримка інноваційних проєктів та механізми захисту сприяють економічному зростанню та залученню капіталу. При цьому ефективність цього процесу залежить від здатності ЄС адаптувати свої підходи до змінюваних умов глобальної економіки в умовах впливу війни в Україні на всі світові процеси. Водночас перспективи подальшого розвитку залежать як від посилення співпраці між країнами-членами, впровадження новітніх технологій, так і від системної інвестиційної підтримки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пікулик О.Б. Розділ 8. Інвестиції. *Зелений і безпечний Європейський Союз: монографія / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), І.В. Кицюк, Н.І. Романюк та ін.]; за ред. А.О. Бояра, В.Й. Лажніка.* Луцьк : Вежа-друк, 2023. С.128-137. URL: https://jmcoevces.wordpress.com/wp-content/uploads/2023/11/d097d0b5d0bbd0b5d0bdd0b8d0b9-d182d0b0-d0b1d0b5d0b7d0bfd084d0a1_2023-2.pdf.
2. SIDAK, M. HAJNIŠOVÁ, E. Innovation of investment protection mechanisms: determination of legal pillars to ensure sustainable development in the EU. *Verejná správa a regionálny rozvoj. Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave/Public administration and regional development. School of Economics and Management in Public Administration.* Číslo (No.): 2, december 2019, ročník XV. Číslo 2, december 2019, ročník XV / No. 2, December 2019, Volume XV. P. 141–147. URL: https://www.vsemba.sk/portals/0/Subory/2019_VSEMvs_casopis_VSaRRc.2%20-%20web.pdf#page=141.
3. Бойчук Р.П. Основні засади правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС. *Право та інноваційне суспільство.* 2015. № 2 (5). С. 22–31. URL: <https://old.apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/Boichuk5.pdf>.
4. Бойчук Р.П. Форми, методи та інструменти державного регулювання інвестиційної діяльності. *Право та інноваційне суспільство.* № 2 (7) 2016. С. 9–17. URL: [Boichuk7.pdf](#).
5. Kavvadia, H. (2021). The European Investment Bank and the Asian Infrastructure Investment Bank: Incumbents and challengers in the field of regional development banking. In J. Clifton, D. Díaz Fuentes & D. Howarth (Eds.), *Regional Development Banks in the World Economy*, pp. 256–282. Oxford: Oxford University Press. URL: <file:///C:/Users/Користувач/Downloads/OUPEIB-AIIBFullPaper1.pdf>.
6. Kavvadia, H. Small words, big changes: Understanding the European Investment Bank through its business model. Helen Kavvadia. The funder for this chapter is Helen Kavvadia (author) (CC BY-NC-ND 4.0) DOI: 10.4324/9781003231592-7. *Deciphering the European Investment Bank History, Politics, and Economics Edited by Lucia Coppolaro and Helen Kavvadia.* First published 2022. P. 116–139. URL: https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/58506/9781003231592_10.4324_9781003231592-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
7. Kavvadia, H. The reification of the European Investment Bank. From policy choices to a functioning organization (1957–1977). *Instituta* 2023, 2(II), pp. 65–67. URL: <https://www>.

- researchgate.net/publication/378798386_The_reification_of_the_European_Investment_Bank_From_policy_choices_to_a_functioning_organization_1957-1977.
8. Kavvadia, Helen. From a policy bank to a crowding-in bank: The development of the European Investment Bank in the last ten years, as seen through its business model. *Croatian Regional Development Journal*. Vol. 1. No. 1. 2020. P. 30–43. URL: (PDF) From a policy bank to a crowding-in bank: The development of the European Investment Bank in the last ten years, as seen through its business model.
 9. Колосова В.П. Фінанси міжнародних інституцій в Україні: монографія. Київ: Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2016. 504 с.
 10. Колосова В. П. Співпраця України з Європейським інвестиційним банком. 2020: Національний інститут стратегічних досліджень. 17 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-11/evropeiskyi-investytsiynyi-bank.pdf>.
 11. Колосова В. Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні. Листопад 2024 року. Національний інститут стратегічних досліджень. 09.12.2024. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentarij-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-instytutiv-ukrayini-lystopad-2024-roku>.
 12. Пікулик О.Б. Регіональна інноваційна політика як фактор розвитку продуктивних сил країн ЄС. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_9_17.
 13. Craig, Paul; De Búrca, G. (Gráinne). *EU law : text, cases, and materials*. Oxford: OUP, 2020. 1155 p. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=en&lr=&id=nLaNiry3if8C&oi=fnd&pg=PP2&dq=info:zYIcTDwJkcoJ:scholar.google.com&ots=KBUEGQfL63&sig=Vksdg7GeqVmN7qt3tJefIRE7nGA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
 14. Craig, P., & de Búrca, G. eds. (2021). *The evolution of EU law (3rd ed.)*. Oxford: Oxford University Press. 977p. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192846556.001.0001>. URL: https://books.google.com.ua/books?id=HxNqzgEACAAJ&pg=PR3&hl=uk&source=gbs_selected_pages&cad=1#v=onepage&q&f=false.
 15. Gráinne de Búrca. After the EU Charter of Fundamental Rights: The Court of Justice as a Human Rights Adjudicator? (June 1, 2013). *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. Volume 20, Issue 2. <https://doi.org/10.1177/1023263X1302000>. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1023263X1302000202>.
 16. The Lisbon Treaty, Law, Politics and Treaty Reform, by P. Craig (Oxford: Oxford University Press, 2nd edn, 2012, 529pp. https://doi.org/10.1111/jcms.12173_6.
 17. Judith Clifton, Daniel Díaz-Fuentes, Ana Lara Gómez & David Howarth (05 Mar 2024): Overlapping lending by the European Investment Bank and the European Bank for Reconstruction and Development, *Journal of Economic Policy Reform*, DOI: 10.1080/17487870.2024.2312120. To link to this article: <https://doi.org/10.1080/17487870.2024.2312120>. URL: https://www.researchgate.net/publication/378787893_Overlapping_lending_by_the_European_Investment_Bank_and_the_European_Bank_for_Reconstruction_and_Development.
 18. Judith Clifton, Daniel Díaz-Fuentes and Ana Lara Gómez, *The European Investment Bank: From Development, Integration, and Investment to 'You Get What You Give' In: Regional Development Banks in the World Economy*. Edited by: Judith Clifton, Daniel Díaz-Fuentes, and David Howarth, Oxford University Press (2021). (pp. 97–115). DOI: 10.1093/oso/9780198861089.003.0005. URL: https://www.researchgate.net/publication/351054922_The_European_Investment_Bank_From_Development_Integration_and_Investment_to_%27You_Get_What_You_Give%27From_Development_Integration_and_Investment_to_%27You_Get_What_You_Give%27.
 19. Clifton, Judith and Diaz-Fuentes, Daniel and Diaz-Fuentes, Daniel and Howarth, David and Kavvadia, Helen, The Role of the European Investment Bank in Times of COVID-19 (December 1, 2020). McDonald, D.A., Marois, T., and Barrowclough, D.V. (Eds.) (2020) *Public Banks and Covid-19: Combatting the Pandemic With Public Finance*. Municipal Services Project (Kingston) and UNCTAD (Geneva), PP 135–148. Available on: https://publicbanks covid19.org/images/PDF_FILES/Chapter_6_-_EIB.pdf, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3743454>.
 20. Петров Р.А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу в правові системи третіх країн: Монографія. К.: Істина, 2012. 384 с.
 21. Петров Роман Арестович. Правова природа «Acquis» Європейського Союзу та його транспозиція у правовій системі третіх країн. Дис. д-ра юрид. наук: 12.00.11, Ін-т законодавства Верховної Ради України. К., 2014. 376 с.

22. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. Р.А. Петрова; Петров Р.А. та ін. М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». Вид. 11-ге, змін. і допов. Харків: Право, 2024. 488 с.
23. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union – Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union – Protocols – Annexes – Declarations annexed to the Final Act of the Intergovernmental Conference which adopted the Treaty of Lisbon, signed on 13 December 2007 – Tables of equivalences. *Official Journal* C 326, 26/10/2012 P. 0001–0390. ELI: http://data.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj.
24. TOMÁŠEK, M., ŠMEJKAL, V. та ін. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС. Прага: Wolters Kluwer ČR, 2024, 1780 с. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/komentar_do_dogovoru_pro_funkcionuvannya_yes.pdf.
25. The Governance of the European Investment Bank. Out-of-date version of The Governance of the European Investment Bank. This document is currently being updated to include changes after the departure of the United Kingdom from the European Union. European Investment Bank. 14 p. URL: https://www.eib.org/attachments/general/governance_of_the_eib_en.pdf.
26. Коротко про Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). Європейський інвестиційний банк, 2022. 28 с. URL: https://www.eib.org/attachments/publications/eib_at_a_glance_uk.pdf.
27. Група Європейського інвестиційного банку в Україні. Європейський інвестиційний банк, 06/2024. 11 с. URL: https://www.eib.org/attachments/lucalli/20240163_the_eib_group_in_ukraine_uk.pdf.
28. Україна та ЄІБ підписали Меморандум про взаєморозуміння: Сторони визначили пріоритети співпраці на наступні 10 років. Міністерство фінансів України, 19 квітня 2024 року. Урядовий портал. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-ta-ieib-pidpysaly-memorandum-pro-vzaiemorozuminnia-storony-vuznachyly-priorytety-spiivpratsi-na-nastupni-10-rokiv>.
29. Співробітництво з Європейським інвестиційним банком. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/ЄІБ_01_11_2024.pdf.
30. COSME (2014-2020). *An official website of the European Union*. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/cosme_en.
31. The Single Market Programme (SMP). European Commission. *An official website of the European Union*. URL: https://eisma.ec.europa.eu/programmes/single-market-programme_en.
32. List of Participating Countries in the Single Market Programme (SMP): V13.0 – 15.07.2024. *An official website of the European Union*. URL: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/smp/guidance/list-3rd-country-participation_smp_en.pdf.
33. InvestEU: Financing Europe's future. *An official website of the European Union*. URL: https://investeu.europa.eu/news-and-events/events/investeu-financing-europes-future-2024-01-23_en.
34. European Commission and EIB Group pave the way for new €300 million export credit guarantee facility to support exports by European companies to Ukraine (21 June 2024). *An official website of European Investment Bank*. URL: <https://www.eib.org/en/press/all/2024-215-european-commission-and-eib-group-pave-the-way-for-new-eur300-million-export-credit-guarantee-facility-to-support-exports-by-european-companies-to-ukraine>.
35. The European Fund for Strategic Investments. European Commission. *An official website of the European Union*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/european-fund-strategic-investments_en.
36. What is the ESM? An official website of the European Stability Mechanism. URL: <https://www.esm.europa.eu/content/what-esm>.
37. About Parliament. Legislative powers. *An official website of the European Parliament*. URL: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/powers-and-procedures/legislative-powers>.
38. Our tasks and goals. KfW Development Bank. *An official website of KfW, Frankfurt am Main*. URL: <https://www.kfw-entwicklungsbank.de/International-financing/KfW-Development-Bank/Tasks-and-goals/>.

39. For more resilience. KfW Development Bank. *An official website of KfW, Frankfurt am Main*. URL: <https://www.kfw-entwicklungsbank.de/About-us/Ukraine/>.
40. The Agence Française de Développement Group. *An official website of The Agence Française de Développement (AFD)*. URL: <https://www.afd.fr/en/agence-francaise-de-developpement-group>.
41. Centrum Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Pomagamy w rozwoju kompetencji i finansowaniu firmy. *PARP Grupa PFR*. URL: <https://www.parp.gov.pl/>.
42. Building bridges together. *Polish-Ukrainian Startup Bridge*. URL: <https://www.startupbridge.eu>.
43. Questions and Answers: Commission proposes to reinforce long-term EU budget to face most urgent challenges Brussels, 20 June 2023. *Eurofond*. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/system/files/2021-05/EF10481EN.pdf>.
44. Financial services: challenges and prospects Executive summary. EF/10/48/EN1. *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/qanda_23_3346/QANDA_23_3346_EN.pdf.
45. InvestEU. InvestEU Programme. Questions and answers. *An official website of the European Union*. URL: https://investeu.europa.eu/investeu-programme/questions-and-answers_en.
46. The Recovery and Resilience Facility. *European Commission. An official website of the European Union*. URL: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_en.